

Nr 97.

Av herr **Petrén**, *angående rättighet att utan ansökning av annan få inträde å sinnessjukhus.*

Då det från flera håll riktats den anmärkningen mot det år 1923 avgivna förslaget till lag om vård av sinnessjuka, att statens skyldighet att ombesörja all verklig sjukvård på området icke framginge av lagförslaget, torde det — sedan 1924 års riksdag fattat principbeslut i denna fråga i samband med beviljandet av ersättning åt storstäderna Stockholm och Göteborg för det de själva övertaga hela sin sinnessjukvård — bliva nödigt att giva lagen en annan uppställning, så att av densamma tydligt kommer att framgå, att den kommunala sinnessjukvården endast är ett komplement till den statliga sinnessjukvården. Då en sådan omarbetning emellertid torde innebära något uppskov med tillkomsten av den nya sinnessjuklagstiftningen, synes det mig nödvändigt att det toges i övervägande, om icke några av de viktigaste nyheterna i det framlagda förslaget borde provisoriskt genomföras genom ändring eller tillägg av den gällande sinnessjukstadgan.

En dylik nyhet, nämligen den om *lagstadgad klagorätt* för den å sinnessjukhus intagne, har redan av Kungl. Maj:t införts genom en den 21 augusti 1925 utfärdad kungörelse om ändrad lydelse av 43 § i stadgan den 14 juni 1901 angående sinnessjuka (Svensk Författningssamling nr 389). Jämlikt denna kungörelse har nämnda paragraf, enligt vilken brev från en å hospital intagen icke finge befordras utan vederbörande läkares medgivande, erhållit följande tillägg: »Framställningar till Kungl. Maj:t, till ledamot av statsrådet, till justitiekanslern eller till riksdagens justitieombudsman skola ofördröjligen vidare befordras. Framställningar till annan offentlig myndighet, vilka vederbörande läkare anser icke vara av beskaffenhet att bära omedelbart vidare befordras, skola överlämnas till överinspektören, som har att pröva, huruvida dess vidare befordran må tillåtas.»

Huru viktigt det än är, att den som måst intagas å sinnessjukhus mot sin vilja, har rätt till klagan hos högre myndighet, så är det dock av icke mindre vikt, att den, som känner sig i behov av vård å sinnessjukhus, får komma i åtnjutande härav. Under nuvarande förhållanden förhindras detta emellertid understundom därigenom, att det icke finnes någon bestämmelse, som medger en person att *frivilligt ingå på hospital på egen begäran*. Som

ett första villkor för inträde å hospital föreskrives nämligen i sinnessjukstadgans § 29, att ansökan skall till direktionen ingivas av målsman, make eller maka, anförvant, husbonde eller annan av den sjukens närmaste omgivning eller i vissa fall av vederbörande kommunalmyndighet eller polismyndighet. Det är emellertid intet ovanligt att de anhöriga till en person, hos vilken sinnessjukdom utvecklats sig, icke förstå sjukdomens allvarliga beskaffenhet och därför icke vilja föranstalta om intagning å sinnessjukhus, även om den sinnessjuka själv, såsom icke sällan är fallet, känner sig vara i behov av sjukhusvård. För dylikt fall vore det av stor betydelse, att den sjuka kunde *på egen ansökan* få vård å sinnessjukhus. Först och främst innebär det en inhumanitet mot den sjuka själv, att han icke skall kunna få erforderlig vård, därför att ingående på hospital på egen begäran i vårt land — till skillnad av vad förhållandet är i Frankrike, Preussen, Baden, Schweiz, Holland, m. fl. länder — icke är medgivet. Därtill kommer emellertid att tillåtelse att på egen begäran få ingå på hospital kan hava den betydelsen, att svårare följder av sjukdomen, såsom självmord, våldshandlingar, o. d., därigenom förekommas. Ett i detta hänseende lärorikt fall finnes anført uti betänkandet med förslag till ny sinnessjuklagstiftning (sid. 172). Det återgives här för frågans belysande:

X., född 1879; intogs den 19 april 1905 å hospital, sedan han på grund av sinnessjukdom blivit straffriförklarad för i mars samma år begånget dråp å fader. Föregående höst hade han börjat klaga över nervsvaghet, sömnlöshet och nedstämdhet. Då hans tillstånd förvärrades, i det han led av mattighet och trötthet, saknade arbetsförmåga samt kände ängslan och oro, rådfrågade han läkare, vilken dock »ej fann någonting, som tydde på börjande sinnessjukdom», utan ställde diagnosen: neurasteni. Emellertid visade X. en alltmer framträdande depression, ansåg sig svårt sjuk och var övertygad om att alla människor visste om att han var sjuk. Den 21 januari 1905 konsulterade han en psykiater, vilken avrådde en påtänkt kur vid Tranås vattenkuranstalt och i stället rekommenderade vård å sinnessjukanstalt. Hemkommen besvarade X. frågan vad besked han fått, att »det var det han trodde», och *framställde till fadern önskan att få komma till hospital*. Denna önskan blev emellertid ej uppfylld, då de anhöriga ej ansågo hans sjukdom så allvarlig. Den 6 februari for X. då i stället till Tranås, varifrån han några dagar senare återvände till föräldrahemmet, där man emellertid alltjämt icke trodde, att någon allvarlig sjukdom förelåg. Den 21 mars inträffade så, att X. då han i vedboden arbetade tillsammans med fadern, med yxan tilldelade denne tre dödande hugg; omedelbart därpå begav han sig till fjärdingsmannen, men var då så förvirrad, att denne av hans orediga prat endast kunde uppfatta, att han önskade bliva häktad. Efter straffriförklaring intagen å hospital, var han där till en början mycket orolig, plågades i hög grad av hallucinationer och visade stark förstörelselusta. Dessa symtom fortforo länge och först efter flera års förlopp blev hans tillstånd så förbättrat, att han kunde åter utskivas. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, har han sedan alltjämt varit frisk och i full verksamhet. Hade denne person fått ingå å hospital, när han så önskade, hade han undgått olyckan att hava bragt sin fader om livet.»

Att vid de former av sinnessjukdom, där sjukdomskänslan är starkt framträdande samt förenad med depression och ångest, *själv*mord lätteligen blir följden, därest den sjuke icke i tid får erforderlig vård, är ju en känd sak.

Det är framför allt personer, som tidigare lidit av sinnessjukdom och därvid å hospital återvunnit hälsan, som vid ett nytt sjukdomsanfall själva anhålla att åter få komma i åtnjutande av vård å hospital. Sådan framställning pläga de då ofta göra, så snart de själva börja känna den annalkande sjukdomen, men innan det ännu finnes för omgivningen påtagliga sjukdomstecken. Då erfarenheten visat, att sjukdomsfallen kunna få ett lindrigare förlopp och fortare gå över, därest sjukhusvård genast kan erhållas, är det av vikt att de sjukas önskan härom blir uppfylld. Detta kan emellertid under nuvarande förhållanden stöta på två hinder, dels att — såsom ovan redan framhållits — de anhöriga icke tycka att sjukdomen är så svår att hospitalsvård är behövlig, dels ock att den sjuke icke kan få det för intagning å sinnessjukhus erforderliga läkarbetyget. Jag erinrar mig en periodiskt sinnessjuk kvinna, som vid flera tillfällen till mig framfört klagomål över att hon den ena gången efter den andra, då hon känt sjukdomen vara i annalkande och därför av läkare begärt att få intyg för inträde å hospital, avvisats av denne med det besked att hon inte ännu vore så sjuk, att han kunde skriva ett dylikt intyg — trots det hon mer än en gång i sjukdomens början gjort självmordsförsök.

Emellertid är det endast vid statens hospital och de enskilda sinnessjukanstalterna, som intagning på den sjukens egen framställning icke får äga rum. Då den nu gällande sinnessjukstadgan saknar bestämmelser om intagning på kommunalt sinnessjukhus, har det icke ansetts vara något hinder för frivilligt ingående å dylikt. Enligt vad jag har mig bekant förekommer det också alltsomoftast, att personer på egen begäran bli mottagna å Stockholms stads sinnessjukhus å Långbro. Infinna sig personer vid statens hospital och begära att bli för vård mottagna — något som numera icke så alldeles sällan lärer förekomma — kan detta däremot icke ske, med mindre en vid hospitalet ej anställd läkare kan förmås utfärda den s. k. bilagan A med intyg, att vederbörande är sinnessjuk och i trängande behov av vård å sinnessjukhus, samt polismyndigheten på platsen kan förmås att med stöd av detta läkarbetyg göra framställning om sökandens intagning å hospitalet. I annat fall måste den sjuke avvisas från hospitalet och återvända till hemorten för att söka anskaffa de handlingar, som för närvarande under alla förhållanden äro erforderliga för inträde å hospital, innan detta kan beviljas honom.

För avhjälpande av här påpekade brist i gällande bestämmelser har uti förslaget till lag om vård av sinnessjuka föreslagits en paragraf (17 §) av följande lydelse: »Önskar någon att för vård bliva intagen å sinnessjukhus, må han på skriftlig ansökan där intagas, såvida den för sjukvården ansvarige läkaren finner honom med hänsyn till sinnesbeskaffenheten vara i

behov av vård. Är prästbevis ej bifogat ansökningen, skall det omedelbart införskaffas. Är sökanden omyndig, erfordras förmyndarens samtycke till intagningen.»

Hittills har endast talats om *frivilligt ingående å sinnessjukhus för erhållande av vård*. Det föreligger emellertid även behov av en bestämmelse, som medger *frivilligt ingående å sinnessjukhus för observation*. Uti de fall, där dylik intagning kan ifrågakomma, torde det ofta vara fråga om personer, som tidigare varit intagna å sinnessjukhus och därunder förklarats omyndiga, men sedermera blivit utskrivna, innan de varit till hälsan så förbättrade, att de, då de lämnat sinnessjukhuset, kunnat få för omyndigförklarings hävande nödigt läkarbetyg. Enligt vad erfarenheten visat, kan frivilligt ingående å sinnessjukhus vidare vara av behovet påkallat även för erhållande av det friskbetyg, som för äktenskaps ingående är behövt beträffande den, som inom de närmaste tre åren varit sinnessjuk. Det har nämligen förekommit, att till medicinalstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 3 december 1915 insänt läkarbetyg för vinnande av lysning till äktenskap varit av sådan beskaffenhet, att medicinalstyrelsen icke kunnat med ledning av detsamma bilda sig en bestämd uppfattning, huruvida personen i fråga vore fullt tillfrisknad. Slutligen kan intagning å sinnessjukhus för observation ifrågakomma beträffande personer, vilka efter genomgången sinnessjukdom icke få återinträda i sin tjänst, med mindre de kunna förete friskbetyg.

Att observation å hospital i nu nämnda fall kan vara behövt, beror därpå, att det för den, som varit sinnessjuk, kan bli förenat med mycket besvär och avsevärda kostnader att utan sådan observation erhålla friskbetyg. En undersökning, som avser att utröna, huruvida fullt tillfrisknade efter genomgången sinnessjukdom inträtt, kan nämligen ofta kräva en betydande tid och blir därför helt naturligt dyrbar, då den skall verkställas utanför sjukhus. I övrigt har det ofta visat sig svårt att överhuvudtaget få en sådan undersökning till stånd, då härför kompetenta läkare merendels äro obenägna att åtaga sig uppgiften, med mindre de erhålla tillfälle verkställa undersökningen å sjukhus eller sjukhem.

Till belysande av de olägenheter saknaden av rättighet till frivilligt ingående å hospital för observation kan medföra återgives här ett i betänkandet med förslag till ny sinnessjuklagstiftning anført fall (sid. 173—174):

S., tjänsteman, hade i slutet av 1914 blivit tilltalad för tillgrepp och förskingring av tjänstemedel, men blev straffriförklarad härför, sedan medicinalstyrelsen, efter det S. varit intagen å Vänersborgs hospital för observation, förklarar honom vid tiden för åtalade brottets begående hava på grund av sinnessjukdom varit berövd förståndets bruk. Vederbörande myndighet beslöt därpå, att S. skulle vara tjänstledig, »intill dess han med intyg av hospitalsläkare styrker, att han blivit så återställd till hälsan, att han lämpligen kan inträda i tjänst.»

Mot slutet av 1915 anhöll S., som nu kände sig fullt frisk, att få besöka överläkaren å ovannämnda hospital för erhållande av friskbetyg. Därtill svarade emellertid denne, att han icke utan vederbörligt förordnande ville avgiva ytterligare intyg rörande S:s sinnesbeskaffenhet, och att *för avgivande av sådant någon tids observation å hospital vore nödvändig*. S. vände sig då till annan psykiatriskt skolad läkare, som förut ägde kännedom om honom, och denne avgav, efter i sin bostad verkställd undersökning och efter att hava inhämtat upplysningar om S. från dennes omgivning, det intyg, att han icke kunnat finna något, som talade för att S. numera vore sinnessjuk. Med stöd av detta intyg begärde S., som hade stor familj att försörja och därför hade svårt att reda sig med den under tjänstledigheten reducerade lönen, att åter få träda i tjänst. Vederbörande myndighet begärde i anledning härav, med handlingarnas översändande, yttrande av medicinalstyrelsen, huruvida S. nu blivit så återställd till hälsan, att han lämpligen kunde återtaga tjänsten. I anledning härav infordrades utlåtande av överläkaren vid Vänersborgs hospital. I detta utlåtande, som avgavs den 20 mars 1916, upplyste denne, att S. ett par gånger besökt honom för erhållande av friskbetyg, men att han därvid fått det intryck, att S. företedde samma euphori och allmänna omdömessvaghet i uppträdande och tal som vid utskrivningen från hospitalet. Vidare förklarade ifrågavarande överläkare, att det läkarbetyg, som låg till grund för begäran om återinträde i tjänst, grundade sig på alltför kortvarig undersökning och vore alltför allmänt hållet för att han, med sin föregående kännedom om fallet, skulle på grund av detsamma kunna med säkerhet antaga, att S. tillfrisknat, och gjorde till sist det uttalandet, att han *icke utan längre ingående undersökning ansåge sig kunna närmare uttala sig om S:s sinnesbeskaffenhet*. Därpå avgav medicinalstyrelsen den 31 mars 1916 det yttrande, att S. icke vore så återställd till hälsan, att han kunde göra fullgod tjänst. På grund av detta yttrande avslogs S:s framställning att få inträda i tjänst. Sedan S., vilken på grund av gällande bestämmelser icke, som han önskat, kunnat få ingå för observation å Vänersborgs hospital, fått kännedom om, att hinder för sådant frivilligt ingående å kommunal sinnessjukanstalt ej föreläge, intogs S. i januari 1917 på egen begäran å Långbro sinnessjukhus för att där bliva underkastad närmare undersökning. Denna verkställdes av därvarande överläkare och gav till resultat, att denne i maj 1917 avgav ett utlåtande, däri intygades att S. icke företedde några psykiska rubbningar, på grund av vilka han kunde anses oduglig till arbete inom verket i fråga, men tillråddes förflyttning till mindre maktpåliggande tjänst. På grund av detta yttrande fick S. i juni 1917 börja sådan tjänst (med bibehållande av sina förut varande löneförhöjningar).

Det måste ju betecknas som en orimlighet, att en person, som av det ena eller andra betydelsefulla skälet önskar få sin sinnesbeskaffenhet undersökt av en å hospital anställd läkare, skall hindras att få denna sin önskan uppfylld, därest läkaren anser sig icke kunna verkställa undersökningen utom hospitalet.

I sitt yttrande över förslaget till ny sinnessjuklagstiftning har *medicinalstyrelsen särskilt framhållit*, hurusom införandet av bestämmelser om frivilligt ingående på sinnessjukhus äro av den betydelse, att därmed ej borde anstå, tills den omarbetning av förslaget till ny sinnessjuklagstiftning, som

av ovan anförda skäl torde vara nödvändig, hunnit äga rum, utan att dylika bestämmelser borde upptagas redan i nu gällande sinnessjukstadga. Då denna är utfärdad av Kungl. Maj:t, läser detta också kunna ske genom beslut av Kungl. Maj:t. Som ytterligare skäl för vad medicinalstyrelsen sålunda föreslagit, kan även anföras, att det vore en fördel att få vidgad erfarenhet om verkan av bestämmelser om frivilligt ingående å sinnessjukhus, innan den definitiva lagstiftningen på området äger rum.

Under åberopande av vad sålunda blivit anført får jag hemställa,

att riksdagen ville besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t, med anhållan att Kungl. Maj:t täcktes utfärda förordning om sådant tillägg till § 29 av gällande sinnessjukstadga, att frivilligt inträde å hospital må på ansökan av den sjuke själv och utan läkarbetyg medgivas efter anstaltsläkarens beprövande.

Stockholm den 21 januari 1926.

Alfred Petré.